

Heykel, açık uçlu bir süreç ve eylem olarak yeniden tanımlanıyor

Arter, öncü Alman sanatçı Franz Erhard Walther'in Türkiye'deki ilk kapsamlı kişisel sergisini izleyiciyle buluşturuyor. Sanatçının 1958 tarihli aynı isimli yapıtından yola çıkan Heykel Olma Teşebbüsü başlıklı sergi, Walther'in uzun soluklu pratiğinden beden, eylem ve heykel arasında ördüğü çokyönlü ilişkilere odaklanıyor. Küratörlüğünü Selen Ansen'in üstlendiği Heykel Olma Teşebbüsü, sanatçının 1960'lardan bu yana ağırlıklı olarak kâğıt, baskı, boya ve kumaş kullanarak ürettiği yapıtlarını Arter'in 4. ve 3. kat galerilerinde bir araya getiriyor. İzleyiciyi, heykeli alışılmış tanımlardan uzak bir biçimde, bedensel eylemler ve hayal gücü aracılığıyla deneyimlemeye davet eden Heykel Olma Teşebbüsü sergisi Arter'de ziyarette açıldı.

Walther'in zaman ve mekân da yeni bedensel mevcudiyet biçimleri yaratmaya yönelik süregelen üretimine ışık tutan sergi, sanatçının heykeli açık uçlu bir süreç ve eylem olarak yeniden tanımlama çabasının temelini oluşturan aynı adlı eserinden hareketle şekilleniyor. Arter'in galerilerine yerleşen yapıtlar, Walther'in altmış yılı aşkın bir zaman dilimine yayılan pratiğinin kavramsal dönüm noktalarını kronolojik olmayan bir güzergâh içerisinde bir araya getiriyor.

1960'lardan itibaren ürettiği süreç odaklı çalışmaları ile izleyicinin hayal gücü veya bedensel eylemleri aracılığıyla eserin gerçekleştirilmesinde etkin bir rol üstlenmesine imkân tanıyan Walther, yaşayan bedeni bir malzemeye dönüştüren yeni bir eser anlayışı ortaya koyar.

Franz Erhard Walther'in pratiğinin temel kavramları etra-

fında kurgulanan Heykel Olma Teşebbüsü sergisi, farklı dönemlere ait eser grupları arasında dinamik bir diyalog kurmayı amaçlıyor. Kontur Çizimleri ve Sözcük Resimleri gibi erken dönem kâğıt işleri, malzeme olarak havayı kullanan yastık formları, Yapıt Çizimleri ve 1960'larda üretilen El Nesneleri ile mimari ve insan oranlarını birleştiren Katman Çizimleri, Eylem Yolları ve Duvar Oluşumları gibi daha yakın tarihli

eserler sergi alanında bir arada sunuluyor. Ayrıca serginin iki katında, Walther'in anılarını ve düşüncelerini zaman ve mekânla ilişkilendirdiği, çizimler ve elyazısı metinlerden oluşan otobiyografik ya-

pıtı Yıldız Tozu'ndan kapsamlı bir seçki izleyiciyle buluşuyor. Tamamı ilk kez 1969'da New York'ta MoMA'da gösterilen ikonik eseri Birinci Yapıt Grubu ise, sanatçının sanatın nesnelliğine meydan okuma ve anlam üretimini nesneden eylem hâlindeki bedene kaydırma çabalarını vurgularken, esnek ve giyilebilir bir malzeme olan kumaşın pratiğindeki merkezi rolü gözler önüne seriyor.

Kaidesinden inerek mimariyle ilişkilenen heykel, insan yaşamının gerçekliğine katılmak üzere alışıldık durağanlığından ve katılığından sıyrılıyor. Asla sabit olmayan / asla tamamlanmayan heykel, sayısız şekle ve mevcudiyet biçimine bürünerek gerçekleştirebilecek (ya da gerçekleştiremeyecek) kolektif bir çabayla, farklı hızlarda, yeniden karşımıza çıkıyor. Üçüncü kattaki etkinleştirme alanı, ziyaretçilere belirli gün ve saatlerde Birinci Yapıt Grubu'nun 12 farklı sergi kopyasını etkinleştirme imkânı sunuyor.

Karınca Yuvası: Sanatın duyuşal ve kavramsal keşfi

Günay DEMİRBAĞ

gunay.demirbag@dunya.com

Heykel sanatçısı Ahmet Yiğider, "Karınca Yuvası" sergisinde, doğanın en organize topluluklarından biri olan karıncalardan yola çıkarak, izleyiciyi duyuşal ve mekânsal bir keşfe çıkarıyor. Kokunun sanattaki rolünü, karıncaların kimyasal iletişiminden insan algısına uzanan bir yolculukla ele alan Yiğider, sanatsal pratiğini ve bilimle kesişen yönlerini anlatıyor. Sergi 23 Mart'a kadar Cer Modern'de izlenebilir.

Serginizin adı "Karınca Yuvası". Karınca dünyasının hangi yönleri dikkatinizi çekti?

Karıncalar, benzersiz bir sosyal organizasyon düzeyi sergileyen, özünde tam-sosyal yaratıklardır. Arılar ve termitler gibi türlerin yanı sıra, belirli karınca türleri bu kategoriyi temsil eder. İnsanlar gelişmiş bireysel bilinçleriyle ünlü olsalar da karıncalar karmaşık iş bölümü ve kolektif karar alma mekanizmalarıyla sosyal organizasyonda bizi geride bırakırlar. Karınca kolonilerinde, toplumsal çıkırlar bireysel arzuları gölgede bırakır. İlginç bir şekilde, karıncalar koku duyuşları aracılığıyla tüm hayatı iletişimini kolaylaştırmak için feromonlara (kimyasal sinyaller) güvenirlir.

"Karınca Yuvası"nda izleyici, kumaş ve metal kullanarak ürettiğim formun içinden geçerken bir yandan mekânın ve uzayın akslarını kaybederek yönsüzleşiyor. Diğer yandan, sanat etkileşimi için provokatif ve sıra dışı bir güç barındırdığına inandığım koku duyuşu ve kokuyla bütünleşen ses enstalasyonu sayesinde, izleyiciye bir son nokta ve merkez algısı hissettiriyor.

Evrenin enginliği insanları için soyut kalır. Tersine, doğa, görünüşte erişilebilir olsa da, bu sınırsızlığın bir parçasıdır. Çıplak gözle görülebilen en küçük ama en sıra dışı yaratıklardan birini vurgulamayı, insanları ve bu tür arasında bir etkileşim -bir fısıltı- aramayı amaçladım.

Kokunun hayatımızdaki

Sanatçı Ahmet Yiğider, "Karınca Yuvası" sergisinde doğanın en küçük ama en organize canlılarından ilham alarak, izleyiciyi kokunun ve mekânın içinde kaybolduğu bir deneyime davet ediyor.

Önemi nedir ve sizce toplumları nasıl etkilemiştir?

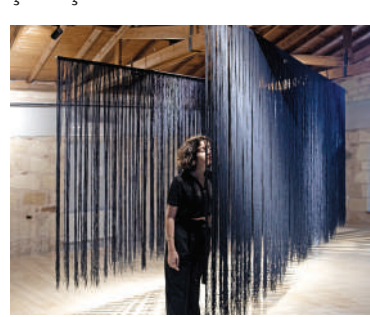
Çeşitli türler, özellikle böcekler, memeliler ve bazı sürüngenler için koku, temel yaşam işlevlerinin, özellikle de iletişimin ayrılmaz bir parçasıdır. Yiyecek bulma, akraba, müttefik veya düşmanları uzaktan tanıma ve hatta doğru eş seçimi gibi hayati faaliyetler koku aracılığıyla gerçekleşir. İnsan türünde bilişsel ve sözel iletişime olan güven, en azından hâkim görüğe göre, koku alma duyuşuna olan bağımlılığı azaltmıştır. Modern insanlar kokuyu hayatı bir yaşam fonksiyonundan çok bir zevk kaynağı olarak algılayabiliyor. Diğer memelilerle karşılaştırıldığında, insanlar eş seçimi veya birincil güvenlik ipuçları için kokuya güvenemeyebilirler. Yine de bilinçli veya bilinçsiz olarak, koku dış dünyaya ilişkin algımızı önemli ölçüde etkiler.

Önemli bir diğer konu ise lezzet ve haz merkezli beslenen bir tür olarak, tükettiğimiz her şeyin karakterini ve aromasını koku alma sistemimiz aracılığıyla ayırt ederiz.

Karıncalar ve koku arasındaki ilişkiyi insan merceğinden anlamak, karıncalar için kokunun bir dil, bir iletişim biçimi olarak işlev gördüğünü ortaya koyar. Bu projede bir canlı türünün kokuyu gerçekleştiren iletişimini deneyimlemeyi ve bunu insan keşfine sunmayı arzuladım.

Serginizin üretim sürecinde hangi bilimsel yöntemlerden faydalandınız?

Laboratuvarda ve atölyemde yaptığım gözlem, deney ve duyuşal analizlerde, karıncaların, kontrollü yürüme yollarında strese maruz bırakıldıklarında bıraktıkları kimyasal izleri incelemeye çalıştım. Bu izler oldukça zor fark edilebilir olsa da duyuşal analiz yapmaya imkân tanıyor. Cam tüpler içine yerleştirdiğim olfaktif (kokusal) olarak nötr alanlarda hareket eden karıncaların bu boşluğa yayılan salgıları üzerinden hem duyuşal hem de moleküler düzeyde analizler gerçekleştirdim.

Ahmet Yiğider

9. Çanakkale Bienali'nde "İncir, İnsan, Toprak" adlı eserinizde "insan" kokusuna odaklanmıştınız. Bu eseriniz ve "Karınca Yuvası" sergisine baktığınızda nasıl bir ortaklıktan bahsedebiliriz?

2024 yılında Çanakkale Bienali için ürettiğim eser, üç imge arasındaki geçişleri ve ilişkileri hem kavramsal hem de kokularla algılanabilir bir deneyim olarak ortaya koymayı amaçlıyordu. Bunlar: incir, insan ve toprak. Dolayısıyla incir kokusu, insan kokusu ve toprak kokusu odağımdaydı.

Sorunuzda bahsettiğiniz "insan kokusu" çalışmasında, bir yanda tüm memeli türleri için vücut kokusunun temsili olarak stilize ettiğim misk moleküllerini kullandım. Bunun yanında insanın ten kokusunu en saf hâline en yakın biçimde analiz etmek için, bebekler üzerinden bir dizi çalışma gerçekleştirdim. Anne sütüyle beslenen hâlâ baskın olduğu 4. ve 5. ay evrelerindeki bebeklerin boyun bölgesine, uyku sırasında özel kumaşlar yerleştirilerek bu kumaşları daha sonra GC-MS yöntemiyle analiz ettim. Böylece, bebek kokusunu oluşturan temel aldehit ve moleküllerin önemli bir kısmını tanımlamayı başardım.

"Heykelde Duyuşallık ve Karınca Yuvası" kitabında yer alan metinler sanatsal pratiğinizin hangi yönlerini öne çıkarıyor?

Sergiye paralel olarak yayımlanan kitap, dört yazarın kaleminden çıkan beş bölümden oluşuyor. Alistair Hicks'in yazısı, sergimi sanat tarihi bağlamında ve dünyanın farklı coğrafyalarında üretilmiş çeşitli disiplinler arası eserle birlikte analiz ediyor.

Vedat Özkan, bir duyu ve koku uzmanı olarak, hem benim duyuşal ve kavramsal işlerimi teknik yönüyle ele aldı hem de koku duyuşunun sanatla ilişkisini tarihsel bir perspektifle inceledi.

Emre Zeytinoğlu, kokunun bellekle ilişkisini derinlemesine ele aldı. Svetlana Boym, David Eagleman, Patrick Süskind, Proust ve Proust üzerine yazan Jonah Lehrer gibi isimler, Zeytinoğlu'nun

kapsamlı metninde ele aldığı düşünürlerden sadece birkaçı... Zeytinoğlu, kavramsal çalışmaların yanı sıra heykel pratiğimi ve heykelin kavramsal boyutunu da analiz ettiği çalışmasını "Karmaşık Bir Nöron Organizasyonu" olarak adlandırdı. Sanatımı bir bütünlük içinde ele alarak, izleyiciyi "doğa ve tüm canlılar" birliğine taşıyan bir süreç olarak tanımladı.

Karınca Yuvası sergisinin küratörü olan Dilek Karaaziz Şener, serginin kavramsal ve duyuşal yönünü sanat tarihi açısından değerlendirmekle kalmayıp, heykel pratiğimi "duyuşallık" ekseninde tarihsel bir bağlamla ele aldı.

Heykelinizde malzeme olarak ahşabı daha çok görüyor olmanızın bir nedeni var mı?

Ben malzemeyi, medya ve tekniği sanat düşüncesinin hizmetinde bir araç olarak görüyorum. Belirli malzemelere odaklanmak teknik olarak derinleşme ve ustalık kazanma imkânı sağlasa da sanat pratiğimde herhangi bir malzemeyle bilinçli olarak güçlü bir bağ kurmayı tercih etmiyorum.

Nitekim, heykellerimde yalnızca ahşap değil, metal ve taş dâhil birçok farklı malzeme kullanıyorum. "Karınca Yuvası"nı kumaş kullanarak üretmiş olmam iyi bir örnek olabilir. Sanıyorum, farklı bir malzeme kullanarak 500 metrekareyi aşan bir temas yüzeyi oluşturmaya ve bu formu ortaya çıkarmayı başarmıştım.

Öte yandan, son 10 yılda ürettiğim heykellere baktığımda, ahşabın belirgin bir şekilde öne çıktığını görüyorum. Bunda, ahşap malzeme ne kadar terbiye edilirse edilsin tabiatın canlılığından belirgin izler taşıması neden olabilir belki. Diğer yandan ahşap, biçimlendirebileceğimiz kalıcı malzemeler arasında belki de duyuşal tarafı en güçlü olan malzeme.

Genç bilim insanlarından sağlığa yenilikçi dokunuş

Sağlık ve eğitim alanında gençlerin yeteneklerini keşfetmek ve geleceğin sağlık profesyonellerine destek olmak için bu yıl ilk kez "Sağlıklı Bir Fikrim Var" proje yarışması düzenlendi. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi, Alimoğlu Sağlık ve Eğitim Vakfı ve Orzaks ilaç iş birliğiyle düzenlenen yarışmaya toplam 60 proje başvurdu. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi akademisyenlerinden oluşan jüri tarafından projeler; bilimsel özgünlük, uygulanabilirlik ve yenilikçilik kriterleri doğrultusunda titizlikle değerlendirildi.

Başvurular arasından MS ve Tip 1 Diyabet hastalıklarına yöne-

lik yeni tedavi yaklaşımlarını araştırarak iki proje büyük ödülleri sahiplendi. Yarışmada, ExGlio Grubu Multiple Skleroz (MS) hastalığının koruyucu ve tedavi edici yakla-

şımlarıyla birincilik ödülüne layık görüldü. beV grubu Tip 1 diyabet üzerindeki potansiyel terapötik etkileri araştırmasıyla ikincilik ödülünü almaya hak kazandı. Alimoğlu

lu Sağlık ve Eğitim Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Selman Alimoğlu, yarışmanın Türkiye'de sağlık alanında gençlerin bilimsel çalışmalarına teşvik edilmesi açısından bü-

yük bir önem taşıdığını belirterek şunları söyledi: "Alimoğlu Vakfı olarak, gençlerin eğitimine, bilimsel gelişmelerine ve topluma değer katan projelerine destek vermeyi

en önemli misyonlarımızdan biri olarak görüyoruz. Bilgiye, yeniliğe ve insan sağlığına yapılan her yatırımın, geleceğe yapılan en anlamlı katkı olduğunu inanıyoruz. Bu yarışma da tam olarak bu vizyonla hayata geçirildi. Amacımız, sağlık alanında yenilikçi fikirleri desteklemek, genç girişimcilere cesaret vermek ve toplum sağlığını iyileştirecek projelerin hayata geçirilmesine katkı sağlamaktır."

"Sağlıklı Bir Fikrim Var" li-

sans öğrencileri proje yarışma-

sının her yıl farklı bir tema ile devam edeceği duyurulurken, yeni dönem başvurularının ise Nisan ayında başlayacağı bildirildi.